

Branschståndpunkt – Pantsystem för småelektronik

Övergripande kommentarer

Branschen är i grunden positiv till att det skapas incitament för en ökad återvinning generellt och speciellt för it-sektorn. Elektronikskrot är värdefullt ur återvinningsynpunkt då man återanvänder energi och resurskrävande naturresurser i ett slutet system för tillverkning av ny elektronik. Det är viktigt att elektronikskrot samlas in och återvinns på ett korrekt, miljöriktigt och effektivt sätt och inte hanteras som hushållsavfall. Det är önskvärt med en högre grad av återvinning av bl.a. mobiltelefoner, när dess tekniska livslängd har nåtts men återvinning är dock sista stadiet för en produkt. Främjad återanvändning är av minst lika stor betydelse.

Branschen vill öka sitt bidrag till att främja cirkularitet, återanvändning samt korrekt avfallshantering och återvinning när det väl är dags, men anser att ett införande av ett svenskt och kostsamt system i nuläget skapar olyckliga handelshinder för svenska företag, parallella processer inom EU och försämrar svensk konkurrens utan att ge någon direkt miljönytta. Branschen avråder därför att som första och enda land i Europa införa en svensk särreglering för ett pant- och/eller premiesystem. Detta mot bakgrund av följande:

- Sverige verkar på en global marknad både vad gäller köp av mobiltelefoner och återvinning av elektronik. Ett pant- och/eller premiesystem skulle kunna leda till att kvalitets- och hållbarhetsmässigt sämre mobiltelefoner köps in via utländska leverantörer, något som förkortar livslängden på den svenska marknaden och i praktiken leder till att viktiga år av cirkularitet för produkten går förlorad genom en för tidig återvinning. Ett sådant system riskerar att stå i direkt konflikt med EU:s miljömål och ambition om ökad cirkularitet och påverka möjligheten till återanvändning före återvinning negativt. Nettoeffekten på miljö och klimat av ett svenskt pantsystem kan på så sätt ifrågasättas.
- Inom ramen för EU-kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi planeras flertalet initiativ för en klimatneutral, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi, bl.a. begränsning av avfallsexport från EU till tredje land, ett belöningsystem för återlämning av gamla elektroniska enheter och produktpass. I den nationella strategin för cirkulär ekonomi pekar även regeringen på EU:s betydelse för cirkularitet på marknaden och vikten av att frågor hanteras i ett internationellt sammanhang. Att som första land gå före EU-processen och införa en svensk nationell särreglering skulle därför vara oklokt och missgynna både svenska företag och konsumenter.¹ En lärdom vi bör dra bl.a. från genomförandet av den svenska kemikalieskatten som bland mycket annat skapat en stor administrativ börda för branschen och högre

¹ Danmark och Norge har valt att avstå liknande initiativ.

priser för konsumenter utan att ha genererat någon positiv miljöeffekt, vilket också framkommit i en nyligen gjort utvärdering av skatten.²

Det vore mycket olyckligt om Sverige föregår det arbetet, där risken att det dessutom skapas ett kostsamt system grundat på felaktig information är överhängande. Om branschen ges möjlighet att ta fram ett mer rättvisande underlag än det utredningen haft tillgång till finns stora möjligheter till att utveckla en bättre och mer genomtänkt hantering av denna typ av produkter, inom hela EU, mycket likt det regeringen valt att göra med förslaget i januariöverenskommelsen om ett produktpass. Det är branschens starka rekommendation att den pågående europeiska processen inväntas för att inte skapa onödiga parallella processer, inte minst ur ett kostnadsperspektiv.

- Den statistik och det dataunderlag som utredningen tagit del av kan inte anses utgöra tillräcklig grund för införandet av ett pant- och/eller premiesystem. Det behövs ett mer fullödigt underlag som även inkluderar bl.a. årlig import och export av nya och begagnade mobiltelefoner, grad av återvinning och återanvändning i säkra processer. En stor andel av fungerande insamlade mobiltelefoner i Sverige exporteras redan idag vidare i Europa. Branschen har omfattande möjligheter till insamling av data och vill se en samordning som ger ett korrekt beslutsunderlag (inkl. bakåtblickande) för rätt insatser och skapande av system för att nå en nollvision om förlorade mobiltelefoner. Svinnet, dvs. differensen mellan vad som säljs respektive samlas in, är sannolikt mycket mindre än vad utredningen antar. Detta underlag vill branschen bidra till att ta fram innan ett eventuellt system införs (se bilaga för ytterligare information om informationsbortfall).

Specifika kommentarer att särskilt beakta

- Sverige är ledande i Europa vad gäller återtag av mobiltelefoner. Flertalet elektroniktillverkare samt återförsäljare har sedan flera år tillbaka redan inbytesprogram och liknande tjänster som går ut på att konsumenter kan lämna in en gammal produkt mot någon form av ersättning alternativt en ny produkt. Volymerna i programmen är ständigt ökande.
- Aktörer som riktar sig mot företag har arbetat och utvecklat attraktiva system för "mobiltelefon som tjänst" med återtagsvolymen på nära 100 procent. Det finns liknande fungerande inlämningssystem via försäkringsbolag.
- För att ändra beteende hos privatpersoner för ökad inlämning av mobiltelefoner är troligtvis andra incitament än pant avgörande för att öka motivationen för inlämning. T ex behövs ökad kunskap om vart man vänder sig, information om hur aktörerna hanterar informationen (fotografier, filmer etc) på enheten. För att motivera dessa konsumenter behövs snarare mer riktad information om hur och var gamla mobiltelefoner kan lämnas in, hur processen fungerar samt om tjänster av typen "mobil som tjänst".

² [Rapport](#) den 1 oktober 2020, Utvärdering av skatten på kemikalier i viss elektronik (redovisning av regeringsuppdrag Fi2019/04008/S2).

- Beträffande en yttre märkning på mobiltelefoner anser branschen att en sådan skulle innebära att cirkulariteten störs. Det finns en högre andel avancerade mobiltelefoner i Sverige med lång livslängd jämfört med andra länder där telefoner med sämre kvalitet och livslängder är mer frekventa och därmed behöver bytas ut mer ofta, vilket missgynnar miljön. Om alla "svenska" mobiltelefoner märks riskeras den svenska exporten av kvalitetsmässigt hållbara mobiltelefoner för återbruk.
- Motsvarande gäller införandet av en premie. Flertalet aktörer betalar redan idag, frivilligt, ut en summa som ofta överstiger 100 kronor för ickefungerande mobiltelefoner. För fungerande mobiltelefoner utbetalas ofta en ersättning upp till 2 000 kronor eller mer (beroende på ålder och skick) då de kan återbrukas på marknaden.

Branschens förslag

För att bidra till ett mer korrekt beslutsunderlag, en mer cirkulär och långsiktigt hållbar hantering och en säker återvinningsprocess, föreslår branschen följande insatser:

1. Branschkrav för försäljningspunkter (operatörer, elektronikhandeln m.fl.)

Ett branschkrav om att alla som säljer mobiltelefoner är anslutna till godkända och certifierade återvinningspartners och erbjuder tjänsten återtag av databärande enheter.

2. Inhämta bättre data för att göra rätt insatser

- a. Berörda aktörer åläggs att på ett säkerställt sätt registrera antalet inlämnade mobiltelefoner för återanvändning och återvinning. Detta ska kombineras med en lagstadgad årlig rapportering till Naturvårdsverket.
- b. Återanvändningsaktörer på den svenska marknaden åläggs att lämna data om export av mobiltelefoner för återanvändning i annat land.
- c. Importörer av mobiltelefoner åläggs att särskilja och rapportera hur många mobiltelefoner som distribueras för användning i Sverige.

3. Informationsinsatser och tjänster till kund

- a. Naturvårdsverket uppdras att i samarbete med berörda branschorganisationer genomföra konsumentriktade kampanjer för ökad kunskap och förändrat beteende.
- b. Branschen åläggs att informera konsumenter om att mobiltelefoner har ett värde och hur man kan återlämna dem.
- c. Återförsäljare ska vid köptillfället åta sig att informera konsument om återlämning vid köptillfället.
- d. Branschen ska åta sig att garantera och genomföra en informationskampanj om att återvinningsföretagen hanterar data på ett säkert sätt enligt GDPR samt raderar data enligt en säkerställd process och hur man själv enkelt kan radera data på enheten.

- e. Branschen åtar sig att erbjuda tjänster med fast pris för hantering av data som behövs/ska sparas i en mobiltelefon (t ex en användare som inte vet hur man sparar sina bilder).
- f. Branschen åtar sig att hjälpa konsumenter genom att bli ännu tydligare med hur man själv säkert raderar all data från en mobil enhet. Denna process har förenklats avsevärt senare år.

4. Branschen åtar sig att skapa ett generiskt återtagssystem för databärande enheter generellt (surfplattor, spelkonsoler, datorer m.fl.)

Samtliga dessa har liknande attribut som mobiltelefoner d.v.s. innehåller känsliga data, kan innehålla skadliga kemikalier och värdefulla råvaror (ofta viktmässigt betydligt mer än i en mobiltelefon) och borde följas avseende försåld volym respektive insamlad/återvunnen.

5. Kundsupport inklusive hjälp med radering, rekonditionering och reparation

- a. För att bidra till att förlänga livslängden på de mobiltelefoner som är i bruk men också stimulera återtag kommer branschens aktörer att stödja etableringen av verksamheter där användarna ges möjlighet att få sin terminal kontrollerad/uppdaterad samt vid behov också reparerad.
- b. I detta ingår också att på lämpligt sätt aktivt stödja EU initiativet "Right to repair".

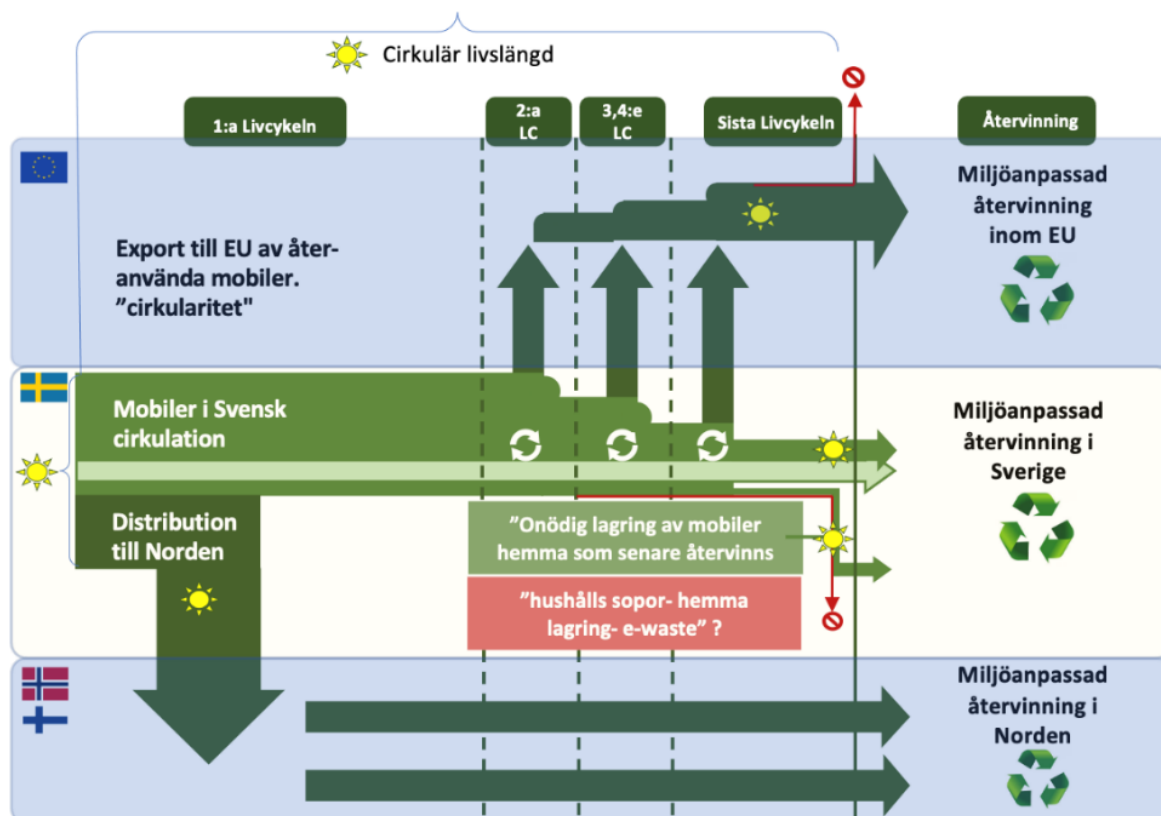
Slutligen bör återvinningssystem åläggas att hantera småelektronik, såsom mobiltelefoner, som egen fraktion så att de inte hamnar i en återvinningscontainer tillsammans med annan elektronik och förstörs i hanteringen.

Samtliga dessa föreslagna insatser ger enligt branschen ett högre värde än ett pant- eller premiesystem, dels är snabbare att genomföra och ger bättre och säkrare data för konkreta åtgärder och välgrundade politiska beslut i en europeisk kontext. De riktar sig också, till skillnad mot ett pant- och premiesystem, mot alla mobiltelefoner på den svenska marknaden, utan att exkludera företag som arbetar mot företag eller äldre modeller av mobiltelefoner.

Mobiltelefoner är bara en av många produkter som ger en belastning på miljön och för vilka det saknas en tydlig och generisk insamlingsstrategi. Branschens åtagande kan omfatta alla typer av databärande produkter och med en generisk utformning för att undvika inlåsnings effekter, när nästa teknikgeneration rullas ut.

BILAGA

Vi har i bilden försökt att åskådliggöra hur flödena ser ut idag för att tydliggöra de olika vägar som mobiltelefonerna tar till återvinning i det integrerade cirkulära ekosystem som är väl etablerat i EU. Det är viktigt att se hela flödet och alla livscyklar för att bedöma behovet av insatser och hur den troligen lilla andel som aldrig återvinns kan fångas upp. Sammantaget behövs mer kunskap och datainsamling för en korrekt bedömning.

- Cirkulär återanvändning, reparation, uppgradering
- Mobiler som inte återvinns på ett miljöpålitligt sätt
- Mobiler som återvinns på ett miljöpålitligt sätt. Stora brister i datainsamling och rapportering
- **Stora brister i datainsamling till stöd för utredningen**
 - Export av cirkulära mobiler inom EU
 - Mobiler som återvinns korrekt men statistik blandas med övrigt elskrotåtervinning
 - Import samt distribution till övriga Norden
 - Orsaker och incitament att samla in de "sparade" mobiler som finns. Och om det är en "skada" i att mobiler ligger hemma ett antal år innan återvinning.
 - Mängden faktiskt aldrig återvunna mobiler
 - Verklig livslängd på mobiler
- El-kretsen & företagsåtervinning (B2B) relativt kända datapunkter.

Om Hållbarhetsrådet

Hållbarhetsrådet är ett medlemsråd med fokus på hållbarhetsfrågor. IT&Telekomföretagens rådsverksamhet syftar både till att säkra att vårt arbete med påverkan och opinionsbildning är väl förankrat hos medlemmarna och till att utgöra en arena för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Företag som är aktiva medlemmar i Hållbarhetsrådet: AddPro, AddSecure, Advania, Atea, B2B IT-partner, Canon, CGI, Dell, Dustin, Ericsson, Foxway, HP, IBM, Internetstiftelsen, Iver, Lenovo, Real Time Solutions, Ricoh, Samsung, TechBuddy, Techstep Sweden, Telenor, Tele2, Telia, Teracom, TietoEVERY, 3, Visolit, 5 High Innovations

Mer om Hållbarhetsrådet

www.itot.se/hallbarhetsradet

Om IT&Telekomföretagen

IT&Telekomföretagen är en medlemsorganisation för alla företag inom IT- och telekomsektorn. Vi är ca 1 350 medlemsföretag som tillsammans har närmare 100 000 medarbetare. Tillsammans med våra medlemmar driver och utvecklar vi marknaden för IT- och telekom. Besök oss på www.itot.se

Kontakt

Frida Faxborn

Näringspolitisk expert, IT&Telekomföretagen

frida.faxborn@itot.se